

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi leimaverolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan leimaverolakia täydennettäväksi siten, että leimaveroa perittäisiin kehittymässä olevien optio- ja termiinimarkkinoiden varallisuuden siirroista. Leimaverotus ehdotetaan ulotettavaksi sellaisiin vakioituihin optioihin ja termiineihin, joilla käydään kauppaa organisoiduilla johdannaismarkkinoilla ja joissa optiot tai termiinit pohjaavat arvonsa siirtoleimaveronalaisiin arvopapereihin. Johdannaismarkkinoiden erityispiirteiden johdosta

leimaverotus ehdotetaan järjestettäväksi siten, että optio- ja termiinkauppojen selvittelytoiminnan harjoittaja on verovelvollinen johdannaisoimista perittävästä 1 prosentin suuruudesta leimaverosta.

Lakiehdotus on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on sen hyväksynyt. Varsinainen laajamittainen johdannaiskauppa alkanee Suomessa huhtikuun puolivälissä tänä vuonna.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdannaismarkkinat

Perinteisten arvopaperimarkkinoiden rinnalle on myös Suomessa kehittymässä organisoidut optio- ja termiinimarkkinat. Näillä johdannaismarkkinoilla käydään kauppaa johdannaisopimuksilla, joiden arvo perustuu jonkin toisen hyödykkeen, niin sanotun perushyödykkeen arvoon. Johdannaisopimuksia ovat optiot ja termiinit. Johdannaiskauppa tapahtuu monessa maassa arvopaperipörssistä erillisissä johdannaispörssissä, joita yleisesti kutsutaan optiopörssiksi. Suomen Optimeklarit Oy on kuluvan kevään aikana aloittamassa johdannaiskauppaa perustamassaan optiopörssissä. Suomen Optiopörssi Oy, jonka taustalla on eräs arvopaperivälittäjäliike, on alkanut harjoittaa asiakaskuntansa keskuudessa pienimuotoista johdannaiskauppaa.

Johdannaisopimukset voivat koskea muun muassa raaka-aineita, korkoa tuottavia instrumentteja, valuuttoja tai osakkeita. Nykyaikais-

ten johdannaismarkkinoiden kehityspiirre on ollut pääomamarkkinoiden ja arvopaperimarkkinoiden instrumenttien muodostuminen johdannaisopimusten perushyödykkeiksi. Suomen johdannaismarkkinoiden nykyisessä vaiheessa ei ole mahdollista ennustaa johdannaismarkkinoiden tulevaa kehitystä. Arvopaperimarkkinoiden tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi on kuitenkin välttämätöntä jo varsinaisen optiopörssitoiminnan Suomessa vasta alkaessa ulottaa leimaverotus johdannaisopimukseen, jotka pohjaavat arvonsa leimaverolaissa tarkoitettuihin arvopapereihin.

Arvopapereita koskeva optio on sopimus, jossa optionasettaja vastiketta vastaan antaa toiselle sopimuspuolelle, optionsaajalle, oikeuden ostaa tai myydä tietyn määrän arvopapereita sovittuun lunastushintaan tietyssä ajankohtana tai aikana. Optiot voivat siten olla joko osto- tai myyntioptioita. Optionsaaja voi valita, haluaako hän käyttää optio-oikeutta hyväkseen. Optionasettaja puolestaan on sitou-

tunut ostamaan tai myymään kyseessä olevat arvopaperit koko option voimassaoloajan. Optiosopimus voi myös koskea oikeutta saada arvopapereiden hinnan kehitystä kuvaavan tunnusluvun perusteella laskettava suoritus eli niin sanottu indeksioptio.

Optiot eroavat termiineistä siinä suhteessa, että termiineissä molemmat osapuolet ovat velvollisia täyttämään sopimuksen. Arvopapereihin arvonsa pohjaavassa termiinikaupassa on ostajalla siten paitsi oikeus myös velvollisuus ostaa arvopaperit sopimuksessa määrättynä aikana ja myyjällä paitsi velvollisuus myös oikeus myydä arvopaperit sovitusta hinnasta. Myös termiinit voivat pohjata arvonsa indeksiin. Tietyn tyyppisiä sopimusehdoiltaan vakioituja termiinejä kutsutaan myös futuureiksi.

Osakeyhtiölain (734/78) 5 luvussa tarkoitettuihin optiolainojen optiotodistuksista osakkeita koskevat optiot eroavat siinä suhteessa, että osakeoptioissa on kysymys olemassa olevien osakkeiden ostamisesta tai myymisestä, ei uusien osakkeiden merkitsemisestä ja yhtiön osakepääoman korottamisesta. Osakeyhtiölain tarkoittaman optiotodistuksen haltijalla on oikeus merkitä osakeyhtiön osakkeita, kun taas johdannaissopimuksen osapuolilla ei ole oikeuksia suhteessa osakeyhtiöön, jonka osakkeisiin johdannaissopimus pohjaa arvonsa.

Organisoiduilla johdannaismarkkinoilla käydään kauppaa vakioituilla johdannaissopimuksilla. Sopimusehtojen vakiointi takaa sen, että sopimukset ovat jälkimarkkinakelpoisia ja kaupankäynti niillä optiopörssissä mahdollinen. Toimivat jälkimarkkinat edellyttävät lisäksi, että johdannaissopimuksen osapuolet voivat luottaa toistensa kykyyn täyttää sitoumuksensa. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi johdannaismarkkinat on organisoitu perinteisistä arvopaperimarkkinoista poikkeavalla tavalla. Johdannaiskauppa perustuu monimutkaiseen sopimusjärjestelmään.

Johdannaismarkkinoiden toiminta jakaantuu varsinaiseen markkinapaikkaan ja kauppojen selvittelytoimintoon. Optiopörssin tehtävänä on toimia markkinapaikkana, jossa optioiden ja termiinien hinnanmuodostus tapahtuu. Markkinoiden erityispiirteet liittyvät selvittelytoimintoon, jota voi myös hoitaa varsinaisesta optiopörssistä erillinen taho, joka käytännössä on yhteisömuotoinen. Selvittelytoimintaa harjoittavan yhteisön tehtävä on taata markkinoiden luotettavuus, ja tämän vuoksi se asettuu jokaisen johdannaissopimuksen osapuoleksi.

Johdannaismarkkinoilla kauppooja ei siten tehdä suoraan varsinaisen optionasettajan ja optionsaajan välillä. Optionasettajan ja optionsaajan keskinäinen välitön sopimussuhde korvataan vastaavilla optiosopimuksilla yhtäältä optionasettajan ja selvittely-yhteisön ja toisaalta selvittely-yhteisön ja optionsaajan välillä. Vastaavalla tavalla termiinikauppa on kaupankäyntiä "sopimuspuolilla", jossa selvittely-yhteisö olemalla jokaisen sopimuksen osapuolena takaa järjestelmän toimivuuden ja vastuukyvyn.

Johdannaiskauppa syntyy varsinaisen optionasettajan ja optionsaajan tarjousten yhteydessä optiopörssin markkinapaikassa, jonka jälkeen selvittely-yhteisö hyväksyy kaupan eli rekisteröi yhtäältä itsensä ja optionasettajan ja toisaalta itsensä ja optionsaajan väliset sopimussuhteet. Kaupan rekisteröinnistä annettava todiste on säännönmukaisesti tilite selvittely-yhteisön pitämästä tilistä. Selvittely-yhteisö pitää kirjaa kaikista asetetuista optioista ja solmituista termiineistä. Johdannaismarkkinoiden kolmikantaisen sopimus- ja selvittelyjärjestelmän toimivuus edellyttää, ettei johdannaissopimuksista anneta luovutuskelpoisia arvopaperinluonteisia todistuksia. Organisoidut johdannaismarkkinat perustuvat siten arvopaperittomaan järjestelmään.

Organisoiduilla johdannaismarkkinoilla toimivilla sijoittajilla ei yleensä ole oikeutta suoraan osallistua kaupankäyntiin optiopörssissä vaan he käyvät kauppaa välittäjien edustamina. Osallistuminen johdannaiskauppaan edellyttää sijoittajalta johdannaistilin avaamista jonkun optiopörssissä toimivan välittäjän luona, optioyhteisön yleisten sopimusehtojen ja sääntöjen hyväksymistä ja vaadittavien vakuuksien asettamista. Välittäjien tehtävänä on toteuttaa sijoittajien toimeksiantoja optiopörssissä. Välittäjä voi myös käydä omaan lukuunsa kauppaa. Optiopörssissä välittäjinä toimivat yleensä arvopaperivälittäjät.

Johdannaismarkkinoiden toiminnan kannalta tärkeä markkinaosapuoli on markkinatakaaja eli niin sanottu market maker. Markkinatakaaja on sitoutunut jatkuvasti ilmoittamaan tietyn johdannaissopimuksen tai tiettyjen johdannaissopimusten osalta kurssin, jolla hän on valmis ostamaan tai myymään kyseisiä johdannaissopimuksia. Markkinatakaajien tehtävänä on taata se, että optiopörssissä on aina sekä osto- että myyntihinta johdannaissopimuksille. Markkinatakaajatoiminnalla on keskeinen

merkitys optiopörssissä tapahtuvalle jatkuvaan julkihuutoon perustuvalla kaupankäynnillä ja markkinoiden likviditeetille.

2. Nykyinen lainsäädäntö ja kehittämisstarve

Leimaverolain (662/43) 8 luvussa on säädetty arvopapereiden myynnistä ja vaihdosta suoritettavasta leimaverosta. Lain 55 §:n (963/86) mukaan on arvopapereita myytäessä ja vaihdettaessa suoritettava leimaveroa, joka on 1 prosentti kauppahinnasta, kun myynti tapahtuu arvopaperipörssin välityksellä ja 1,6 prosenttia kauppahinnasta tai vaihtoarvosta, kun luovutus tapahtuu ilman arvopaperipörssin välitystä.

Leimaverolain 54 §:ssä on määritelty leimaverolaissa tarkoitettut arvopaperit. Arvopapereilla tarkoitetaan osakkeita ynnä niiden väliaikaistodistuksia ja muita osuustodistuksia taloudellisissa yhteisöissä, sijoitusrahastolain mukaisia osuustodistuksia sekä sellaisia osakeyhtiön antamia velka- tai muita saamistodisteita, joissa korko on määrätty riippuvaksi yhtiön vuosivoiton tai osingon suuruudesta taikka jotka oikeuttavat osallisuuteen vuosivoitosta. Arvopaperiksi katsotaan myös osakkeiden tai mainitunlaisten saamistodisteiden merkintäoikeudesta annetut todistukset ja sanottua oikeutta koskevat luovutuskirjat.

Leimaverolain 54 §:ään sisältyvää arvopaperin määritelmää on lain säätämisen eli vuoden 1943 jälkeen tarkistettu ainoastaan sijoitusrahastolaista johtuvien verolainsäädännön muutosten yhteydessä, jolloin lainkohtaan lisättiin maininta sijoitusrahasto-osuuksista. Viime vuosina arvopaperimarkkinoilla tapahtunut voimakas kehitys ja johdannaismarkkinoiden syntyminen edellyttävät kuitenkin arvopapereiden siirtoleimaverotuksen ulottuvuuden uudelleenarviointia. Tarkoituksena on kehittää leimaverotusta mahdollisimman neutraaliksi markkinoiden erilaisten instrumenttien suhteen. Koska johdannaismarkkinat ovat riippuvaisia perushyödykkeen markkinoista, voi syntyä vääristymiä, jos leimaverokohtelu on erilainen johdannaismarkkinoilla ja arvopaperimarkkinoilla. Leimaverotus ehdotetaan ulotettavaksi organisoitujen johdannaismarkkinoiden sellaisiin optioihin ja termiineihin, joissa johdannaissopimukset pohjaavat arvonsa siirtoleimaveronalaisiin arvopapereihin. Toisaalta

täysin neutraalia verokohtelua on vaikea saavuttaa, koska perinteisten arvopapereiden ja johdannaissopimusten ominaisuudet poikkeavat toisistaan. Täydellinen neutraliteetti edellyttäisi ilmeisesti leimaverotuksen kytkemistä johdannaistoimien taloudellista sisältöä vastaaviin perushyödykkeiden siirtoihin ja perushyödykkeen arvoon. Leimaverotus ei kuitenkaan voi rakentua mainitunlaisille perusteille, joten ehdotettujen säännösten lähtökohtana on optioiden ja termiinien rinnastaminen sijoitusinstrumenttina erillisiin arvopapereihin.

Kun johdannaissopimuksista ei anneta erityisiä arvopapereita ja koska johdannaismarkkinoiden kolmikantaiseen sopimus- ja selvittelyjärjestelmään liittyy optioiden ja termiinien siirtoja koskevia erityispiirteitä, on tarkoituksenmukaisinta ottaa leimaverolakiin erityissäännökset johdannaissopimuksista. Selvittelyjärjestelmä mahdollistaa lisäksi johdannaissopimusten leimaveromenettelyn yksinkertaistamisen.

Leimaverolain 84 §:n mukaan leimavero, joka on suoritettava arvopapereita myytäessä arvopaperipörssin välityksellä, kannetaan siten, että pörssinjohto laatii kuukausittain kunkin pörssinjäsenen pörssivaihtoa osoittavan laskelman ja suorittaa leimaveroa puolet 55 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetystä määrästä. Leimavero on pörssinjäsenen maksettava. Pörssinjohto suorittaa kantamansa leimaveron lääninverovirastolle viimeistään seuraavan kuukauden 10 päivänä.

Koska selvittelytoiminnan harjoittaja on jokaisen johdannaissopimuksen osapuoli, voidaan menettelyä yksinkertaistaa arvopaperipörssin välityksellä myytävien arvopapereiden menettelyä huomattavasti enemmän. Tarkoituksenmukaisinta on, että selvittelytoiminnan harjoittaja, joka käytännössä on yhteisömuotoinen, on verovelvollinen johdannaistoimien leimaverosta. Selvittely-yhteisö kantaa puolestaan välityspalkkionsa yhteydessä kustannukset varsinaisilta sopimusosapuolilta.

3. Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 11 päivänä joulukuuta 1987 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin laatia ehdotus hallituksen esitykseksi optiokauppaa koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän on tullut toimeksiantonsa mukaan laatia säännöksiä muun muassa optioiden ja termii-

nien leimaverotuksesta. Työryhmässä ovat oikeusministeriön ohella edustettuina valtiovarainministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä pankkitarkastusvirasto.

Työryhmä on käsitellyt johdannaissopimusten leimaverotusta ja kirjeessään valtiovarainministeriön vero-osastolle esittänyt yksimielisen käsityksensä niistä periaatteista, joiden pohjalta leimaverotus tulisi toteuttaa. Työryhmä on kuullut Suomen Optiomeklarit Oy:n edustajia leimaverotuksen järjestämisestä. Tässä ehdotuksessa käytetyt käsitteet on pyritty yhdenmukaistamaan valmisteilla olevan optiokauppaa koskevan lain käsitteistön kanssa.

Lakiehdotus perustuu työryhmän kannanottoon.

Sen jälkeen kun optiokauppaa koskeva lain-säädäntö on aikaansaatu ja johdannaismarkkinoiden kehityksestä on saatu kokemuksia, on mahdollista, että nyt ehdotettavia leimaverosäännöksiä joudutaan tarkistamaan.

4. Taloudelliset vaikutukset

Koska johdannaismarkkinoiden toiminta on Suomessa vasta alkamassa, ovat leimaverotuksen välittömät taloudelliset vaikutukset vielä vähäiset.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotus

55 §:n 2 mom. Nykyinen arvopapereita myytessä ja vaihdettaessa suoritettava leimavero koskee eräitä johdannaissopimusten yhteydessä mahdollisesti tapahtuvia arvopapereiden luovutuksia. Arvopapereiden siirtoleimaverotus koskee optioiden lunastuksessa tapahtuvaa arvopapereiden myyntiä. Termiinkaupan yhteydessä tapahtuvat arvopapereiden luovutukset kuuluvat nykyisen arvopapereiden siirtoleimaverotuksen piiriin, mutta säännökset soveltuvat huonosti vakioituilla termiineillä käytävään kauppaan. Johdannaismarkkinoilla tapahtuvien varallisuuden siirtojen leimaverotus on tarkoituksenmukaista järjestää yhtenäisen menettelyn mukaisesti. Tämän vuoksi ehdotetaan lainkohtaa tarkistettavaksi siten, että arvopapereiden luovutuksiin, jotka perustuvat vakioituihin johdannaissopimuksiin ja toteutetaan vakioitujen johdannaissopimusten kaupan selvittelytoiminnan harjoittajan välityksellä, ei sovelleta arvopapereiden myyntiä ja vaihtoa koskevia säännöksiä vaan ehdotettuja johdannaissopimuksia koskevia säännöksiä.

58 §. Organisoituilla johdannaismarkkinoilla käydään kauppaa vakioituilla optioilla ja termiineillä. Ehtojen vakiointi tarkoittaa sitä, että option osalta muut ehdot kuin option hinta eli niin sanottu preemio, ja termiinien osalta perushyödykkeen hinta tai sitä vastaava

tunnusluku on määritelty optiopörssin säännöissä tai vastaavalla tavalla. Yksittäisiä optio- tai termiinisopimuksia voi esiintyä organisoitujen johdannaismarkkinoiden ulkopuolella, mutta tällaisten sopimusten erityispiirteet yleensä estävät niiden jälkimarkkinakelpoisuuden. Koska nimenomaan jälkimarkkinakelpoiset instrumentit ovat rinnastettavissa arvopapereihin, ehdotetaan johdannaissopimusten leimaverotus rajoitettavaksi vakioitujen johdannaissopimusten kauppaan. Leimavero ehdotetaan ulotettavaksi koskemaan myös sellaisia johdannaissopimuksia, jotka perustuvat arvonsa arvopapereiden hinnan kehitystä kuvaavaan tunnuslukuun. Tällaiset indeksi- tai korijohdannaissopimukset pohjaavat välillisesti arvonsa arvopapereihin, vaikka puhtaassa indeksioptiossa tai -termiinissä ei ole varsinaista perushyödykettä, jonka ostamiseen tai myymiseen optionsaajalla olisi oikeus tai ostamiseen termiinin ostajalla olisi velvollisuus ja myymiseen myyjällä velvollisuus.

59 §. Vakioitujen johdannaissopimusten kaupan selvittelytoimintaa voi harjoittaa erillinen taho tai samalla myös optiopörssitoimintaa harjoittava taho. Tällä ei ole merkitystä ehdotettujen säännösten kannalta. Käytännössä selvittelytoiminnan harjoittaja on yhteisömuotoinen. Johdannaismarkkinoiden erityinen kolmikantainen sopimusmenettely johtaa siihen, että johdannaissopimusten kaupan selvit-

telytoiminnan harjoittaja on osapuolena jokaisessa varsinaisessa johdannaissopimuksessa. Vakuusjärjestelmän rakenne takaa sen, ettei selvittely-yhteisön ulkopuolisia kauppia esiinny. Muodollisesti johdannaiskauppa käsittää kaksi erillistä sopimusta, toisaalta varsinaisen optionasettajan (termiinien myyjän) ja selvittely-yhteisön ja toisaalta selvittely-yhteisön ja varsinaisen optionsaajan (termiinien ostajan) välillä. Leimaverotuksessa tulisi kolmikantaista sopimusmenettelyä kuitenkin tarkastella sen taloudellisen sisällön mukaisesti. Leimaveronalaisina johdannaistoimina voitaisiin pitää varsinaisten osapuolten välisiä varallisuuden siirtoja. Koska selvittely-yhteisön johdannaistoimet kuitenkin muodostavat näistä eräänlaisen peilikuvan, voidaan leimaverotus järjestää yksinkertaisesti kohdistamalla se selvittelytoiminnan harjoittajaan, joka voi puolestaan siirtää leimaveron kustannukset varsinaisille sopimusosapuolille niiltä kantamansa välityspalkkion yhteydessä.

60 §:n 1 mom. Arvopapereiden siirtoleimavero on suoritettava arvopapereita myytessä tai vaihdettaessa. Optioita ei optiomarkkinoiden sopimusjärjestelyiden johdosta muodollisesti myydä, vaan arvopapereiden myyntiä vastaa option asettaminen. Option asettaja sitoutuu preemioksi kutsuttua vastiketta vastaan joko ostamaan tai myymään perushyödykkeenä olevat arvopaperit optionsaajalle. Optionsaaja ei muodollisesti voi luovuttaa edelleen optiosopimustaan. Muodollisesti option myynti merkitsee sitä, että optionsaaja asettaa uuden samanlaisen vastakkaisen option, josta hän puolestaan saa preemion. Tämän jälkeen alkuperäinen optionsaaja voi kuitata asemansa antamalla erityisen kuittausmääräyksen selvittely-yhteisölle. Optionsaaja voi siten realisoida option tuottaman voiton option voimassaolokautana asettamalla uuden vastakkaisen option, joten option luovutus merkitsee tosiasiallisesti aina uuden option asettamista. Option tuottamat oikeudet voivat erityistapauksissa vastikkeettomasti siirtyä yleisseuraannon tai perheja perintöoikeudellisten saantojen yhteydessä. Tällaiset siirrot eivät olisi leimaveronalaisia johdannaistoimia. Kun option asettaminen ehdotetaan säädettäväksi leimaveronalaiseksi johdannaistoimeksi, tähän sisältyvät kaikki optiosopimusten varsinaiset vastikkeelliset edelleenluovutukset. Koska selvittelytoiminnan harjoittaja on verovelvollinen option asettamisesta eikä option saamisesta, tämä merkitsee

sitä, että leimaveroa peritään ainoastaan kerran muodollisesti kahdesta optiosopimuksen asettamisesta.

Optiosopimus voi päättyä lunastukseen eli perushyödykkeenä olevien arvopapereiden luovutukseen. Vaikka optio on muodoltaan sopimus arvopaperin vastaisesta ostosta tai myynnistä, lunastusmenettely on käytännössä harvinaisen, eikä se puhtaissa indeksioptioissa ole mahdollinenkaan. Mahdolliset lunastukset olisivat kuitenkin leimaveronalaisia johdannaistoimia, eikä niihin ehdotetun 55 §:n 2 momentin mukaan sovellettaisi arvopapereiden siirtoleimaveroa koskevia säännöksiä. Osto-option lunastuksessa selvittelytoiminnan harjoittaja ensin lunastaa varsinaiselta optionasettajalta arvopaperit ja tämän jälkeen varsinainen optionsaaja lunastaa arvopaperit selvittelytoiminnan harjoittajalta. Viimeksi mainittu tapahtuma ei ole selvittely-yhteisön näkökulmasta lunastaminen, joten leimaveroa peritään ainoastaan kerran muodollisesti kahdesta lunastuksesta. Vastaavalla tavalla myyntioption lunastuksessa leimavero peritään vain kerran.

Optiosopimus voi kuittaamis- ja lunastusmenettelyiden ohella päättyä niin sanottuun sulkemiseen, jossa optionsaajalle hyvitetään lunastusmenettelyyn ryhtymättä hänen sijoituksensa tuottama voitto option voimassaoloajan päättyessä. Taloudelliselta luonteeltaan tällainen käteishyvitysmenettely on rinnastettavissa kuittausmenettelyyn option voimassaoloajan päättyessä. Leimaveronalaiseksi johdannaistoimeksi katsottaisiin optioiden sulkeminen tai vastaava menettely, jossa sijoituksen nettoarvo hyvitetään optionsaajalle. Hyvittäessään voiton toiselle varsinaiselle osapuolelle selvittelytoiminnan harjoittaja veloittaa toiselta osapuolelta tämän tappion. Ainoastaan hyvittäminen olisi leimaveronalaisten johdannaistoi-
mi, jotta kahteen kertaan verottamista ei tapahtuisi taloudellisesta näkökulmasta yhdestä johdannaistoi-
mesta.

Optiosopimus voi lopulta päättyä raukeamiseen, jos optio on sen voimassaoloajan päättyessä arvoton. Raukeaminen ei olisi leimaveronalaisten johdannaistoi-
mi, koska se ei merkitse uutta varallisuuden siirtoa.

Termiini on perusmuodoltaan arvopapereita koskeva kauppasopimus, jossa myyjän suoritus on sovittu täytettäväksi tiettyä ajankohtana tulevaisuudessa sopimuksentekohetkellä määrättävästä hinnasta. Käytännössä organisoituilla termiinimarkkinoilla termiinissä sovit-

tu kauppa erittäin harvoin toteutetaan, vaan molemmat kaupan osapuolet tekevät vastakkaisen kaupan ennen termiinin erääntymispäivää ja siten realisoivat voittonsa ja tappionsa. Termiinin erääntymispäivänä arvopapereiden luovutus yleensä korvataan käteishyvitysmenettelyllä. Puhtaissa indeksitermiineissä ei arvopapereiden luovutus ole mahdollinenkaan. Tämän vuoksi vastaa sopimuksen solmimisen pitäminen termiinkaupassa arvopaperin siirtoon verrattavana tapahtumana huonosti termiinisopimusten tosiasiallista tarkoitusta. Leimaveronalaiseksi johdannaistoimeksi ehdotetaan termiinin nettoarvon hyvitämistä sen erääntyessä tai vastaavan menettelyn yhteydessä. Myös mahdolliset termiiniin perustuvat arvopapereiden luovutukset olisivat veronalaisia johdannaistoimia. Koska leimaveroa tulisi periä ainoastaan kerran muodollisesti kahdesta arvopapereiden luovutuksesta, ehdotetaan veronalaiseksi johdannaistoimeksi ainoastaan selvittelytoiminnan harjoittajan luovutus varsinaiselle ostajalle eikä varsinaisen myyjän luovutusta selvittelytoiminnan harjoittajalle. Tietynlaisia sopimusehdoiltaan vakioituja termiinejä kutsutaan myös futuureiksi. Futuurisopimuksissa on mahdollista se, että osapuolten voitto ja tappiosaldot selvitetään ja hyvitetään päivittäin sopimuksen juoksuaikana. Mahdolliset päivittäiset hyvitykset eivät vastaa termiinin nettoarvon hyvitämistä sen erääntyessä.

60 §:n 2 mom. Markkinatakaajilla on johdannaismarkkinoiden toiminnan kannalta erityisasema. He ovat sitoutuneet jatkuvasti ilmoittamaan kurssin, josta he ovat valmiit ostamaan ja myymään takaamia johdannaissopimuksiaan. Tämän velvollisuutensa vastapainoksi markkinatakaajat saavat yleensä alennuksen optioyhteisön välitysmaksuista. Transaktiokustannusten suuruus onkin markkinatakaajien toimintaan olennaisesti vaikuttava tekijä, koska he joutuvat päivän aikana tekemään useita vastakkaisia johdannaistoimia. Jos markkinatakaajien sellaiset yhden päivän aikana tekemät johdannaistoimet, jotka nettovaiikutuksiltaan kumoavat toisensa, olisivat leimaveronalaisia johdannaistoimia, tämä voisi muodostaa vaaran markkinatakaajien toiminnalle, jota ilman johdannaismarkkinoiden toimintakelpoisuus on kysymyksenalainen. Tämän vuoksi ehdotetaan eräitä poikkeuksia johdannaistojen leimaveronalaisuudesta. Leimaveronalaisia eivät olisi markkinatakaajan kanssa tehdyt johdannaistoimet, jos on kysy-

mys sellaisesta johdannaissopimuksesta, jonka markkinatakaajana asianomainen markkinatakaaja toimii siltä osin kuin johdannaistoimet on saman päivän aikana suljettu vastakkaisella johdannaistojen avulla. Lisäksi edellytyksenä on, että johdannaistoimet on kirjattu erityiselle markkinatakaajatilille. Tämä on välttämätöntä, koska markkinatakaaja voi samanaikaisesti olla myös välittäjä.

61 §. Arvopapereiden myynnistä ja vaihdosta leimavero on 1 prosenttia, kun myynti tapahtuu arvopaperipörssin välityksellä ja 1,6 prosenttia, kun luovutus tapahtuu ilman pörssin välitystä. Johdannaistojen verokannaksi ehdotetaan myös 1 prosentti. Vero määräytyisi asettamisessa preemiosta, lunastuksessa lunastushinnasta, termiinin yhteydessä mahdollisesti tapahtuvassa arvopapereiden luovutuksessa myyntihinnasta ja sulkemisessa, erääntymisessä tai vastaavissa menettelyissä hyvitetystä nettoarvosta. Kun veron kohdistaminen selvittelytoiminnan harjoittajaan johtuu käytännöllisistä syistä, ei veroa tulisi periä selvittelytoiminnan harjoittajan kantamista maksuista ja välityspalkkioista.

62 §. Selvittelytoiminnan harjoittaja olisi velvollinen laatimaan kuukausittain johdannaismarkkinoiden osittavan laskelman ja suorittamaan leimaveron lääninverovirastolle viimeistään seuraavan kuukauden 10 päivänä. Tarkemmat määräykset laskelmasta otetaan leimaverolain soveltamisesta annettuun valtioneuvoston päätökseen (663/43).

92 § 4 mom. ja 100 a §. Lainkohtiin on lisätty tarpeelliset viittaukset uuteen 62 §:ään.

2. Voimaantulo

Varsinainen laajamittainen johdannaiskauppa alkanee Suomessa huhtikuun puolivälissä tänä vuonna. Laki tulisi saattaa voimaan ennen johdannaiskaupan alkamista.

3. Säättämisjärjestys

Lakiehdotus olisi käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n mukaisessa yhtä vuotta pidemmältä ajalta kannettavaa veroa koskevassa säättämisjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

leimaverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 6 päivänä elokuuta 1943 annetun leimaverolain (662/43) 92 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 15 päivänä elokuuta 1980 annetussa laissa (608/80), ja 100 a §, sellaisena kuin se on muutettuna 11 päivänä elokuuta 1978 annetulla lailla (620/78) ja edellä mainitulla 15 päivänä elokuuta 1980 annetulla lailla, sekä

lisätään 55 §:ään, sellaisena kuin se on 19 päivänä joulukuuta 1986 annetussa laissa (963/86), uusi 2 momentti sekä lisätään lakiin siitä 28 päivänä lokakuuta 1983 annetulla lailla (808/83) kumotun 9 luvun sijaan uusi 9 luku seuraavasti:

55 §

Arvopapereiden luovutuksiin, jotka perustuvat vakioituihin johdannaissopimuksiin ja toteutetaan vakioitujen johdannaissopimusten kaupan selvittelytoiminnan harjoittajan välityksellä, sovelletaan 9 luvun säännöksiä.

9 luku

Vakioidut johdannaissopimukset

58 §

Vakioiduilla johdannaissopimuksilla tarkoitetaan vakioituja optioita ja termiinejä, jotka koskevat 54 §:ssä tarkoitettuja arvopapereita tai tällaisten arvopapereiden hinnan kehitystä kuvaavan tunnusluvun perusteella laskettavaa suoritusta.

59 §

Vakioitujen johdannaissopimusten kaupan selvittelytoiminnan harjoittaja on velvollinen suorittamaan johdannaistoimista leimaveroa.

60 §

Leimaveronalaisia ovat vakioitujen johdannaissopimusten seuraavat johdannaistoimet:

- 1) option asettaminen;
- 2) option kohteena olevien arvopapereiden lunastaminen;
- 3) option nettoarvon hyvittäminen sulkemisen tai vastaavan menettelyn yhteydessä;
- 4) termiinin nettoarvon hyvittäminen sen erääntyessä tai vastaavan menettelyn yhteydessä; sekä
- 5) termiinin kohteena olevien arvopapereiden luovuttaminen ostajalle.

Leimaveronalaisia eivät kuitenkaan ole

markkinatakaajan kanssa tehdyt 1 momentin 1, 3 ja 4 kohdassa tarkoitetut johdannaistoimet,

1) jos markkinatakaaja on sitoutunut antamaan kyseisistä johdannaissopimuksista jatkuvasti osto- ja myyntitarjoukset; ja

2) jos johdannaistoimi on kirjattu selvittelytoiminnan harjoittajan pitämälle erityiselle markkinatakaajatilille, johon ei saa kirjata markkinatakaajan muussa ominaisuudessa tekemiä johdannaistoimia; ja

3) jos markkinatakaajatilille kirjattu johdannaistoimi on suljettu vastakkaisella johdannaistoimella saman päivän aikana.

61 §

Leimaveroa on suoritettava 1 prosentti pree-miosta, lunastushinnasta, arvopapereiden myyntihinnasta tai hyvitetystä nettoarvosta, joihin ei lueta selvittelytoiminnan harjoittajan kantamia maksuja ja välityspalkkioita.

62 §

Selvittelytoiminnan harjoittajan on johdannaistoimensa perusteella laadittava kuukausittain johdannaissvaihtoaan osoittava laskelma ja suoritettava leimavero lääninverovirastolle viimeistään seuraavan kuukauden 10 päivänä.

Jos säädettyä leimaveroa ei ole suoritettu 1 momentissa säädettyssä ajassa, lääninverovirasto maksuunpanee veron veronlisäyksineen.

92 §

Leimaveron suorittamisvelvollisuutta ja määrää koskeva valitus voidaan tehdä myös valtion edun valvomiseksi. Valtion puhevaltaa käyttää silloin verohallitus, kuitenkin niin, että

62 §:n 2 momentissa, 81 §:n 1 momentissa, 87 §:n 3 momentissa ja 94—98 §:ssä tarkoitetuissa lääninveroviraston ratkaistavissa asioissa valtion puhevaltaa käyttää lääninverolautakunnassa oleva verotusasiamies.

100 a §

Jos veroa ei ole suoritettu 62 §:ssä, 84 §:ssä tai 87 §:ssä säädetyssä ajassa, suorittamatta

jääneelle verolle on maksettava veronlisäystä markka sadalta jokaiselta kalenterikuukaudelta siitä päivästä, jolloin vero olisi tullut viimeistään maksaa, maksupäivään tai jos vero on maksuunpantu, eräpäivää edeltävän kuukauden loppuun.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1988.

Helsingissä 4 päivänä maaliskuuta 1988

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Ulla Puolanne*

Laki

leimaverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 6 päivänä elokuuta 1943 annetun leimaverolain (662/43) 92 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 15 päivänä elokuuta 1980 annetussa laissa (608/80), ja 100 a §, sellaisena kuin se on muutettuna 11 päivänä elokuuta 1978 annetulla lailla (620/78) ja edellä mainitulla 15 päivänä elokuuta 1980 annetulla lailla, sekä

lisätään 55 §:ään, sellaisena kuin se on 19 päivänä joulukuuta 1986 annetussa laissa (963/86), uusi 2 momentti sekä lisätään lakiin siitä 28 päivänä lokakuuta 1983 annetulla lailla (808/83) kumotun 9 luvun sijaan uusi 9 luku seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

55 §

Arvopapereiden luovutuksiin, jotka perustuvat vakioituihin johdannaissopimuksiin ja toteutetaan vakioitujen johdannaissopimusten kaupan selvittelytoiminnan harjoittajan välityksellä, sovelletaan 9 luvun säännöksiä.

9 luku

Vakioidut johdannaissopimukset

58 §

Vakioiduilla johdannaissopimuksilla tarkoitetaan vakioituja optioita ja termiinejä, jotka koskevat 54 §:ssä tarkoitettuja arvopapereita tai tällaisten arvopapereiden hinnan kehitystä kuvaavan tunnusluvun perusteella laskettavaa suoritusta.

59 §

Vakioitujen johdannaissopimusten kaupan selvittelytoiminnan harjoittaja on velvollinen suorittamaan johdannaistoimista leimaveroa.

60 §

Leimaveronalaisia ovat vakioitujen johdannaissopimusten seuraavat johdannaistoimet:

- 1) option asettaminen;*
- 2) option kohteena olevien arvopapereiden lunastaminen;*
- 3) option nettoarvon hyvittäminen sulkemisen tai vastaavan menettelyn yhteydessä;*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4) termiinin nettoarvon hyvittäminen sen erääntyessä tai vastaavan menettelyn yhteydessä; sekä

5) termiinin kohteena olevien arvopapereiden luovuttaminen ostajalle.

Leimaveronalaisia eivät kuitenkaan ole markkinatakaajan kanssa tehdyt 1 momentin 1, 3 ja 4 kohdassa tarkoitetut johdannaistoimet,

1) jos markkinatakaaja on sitoutunut antamaan kyseisistä johdannaissopimuksista jatkuvasti osto- ja myyntitarjoukset; ja

2) jos johdannaistoimi on kirjattu selvittelytoiminnan harjoittajan pitämälle erityiselle markkinatakaajatilille, johon ei saa kirjata markkinatakaajan muussa ominaisuudessa tekemiä johdannaistoimia; ja

3) jos markkinatakaajatilille kirjattu johdannaistoimi on suljettu vastakkaisella johdannaistoimella saman päivän aikana.

61 §

Leimaveroa on suoritettava 1 prosentti preemiosta, lunastushinnasta, arvopapereiden myyntihinnasta tai hyvitetystä nettoarvosta, joihin ei lueta selvittelytoiminnan harjoittajan kantamia maksuja ja välityspalkkioita.

62 §

Selvittelytoiminnan harjoittajan on johdannaistoimiensa perusteella laadittava kuukausittain johdannaisvaihtoaan osoittava laskelma ja suoritettava leimavero lääninverovirastolle viimeistään seuraavan kuukauden 10 päivänä.

Jos säädettyä leimaveroa ei ole suoritettu 1 momentissa säädetystä ajassa, lääninverovirasto maksuunpanee veron veronlisäyksineen.

92 §

Leimaveron suorittamisvelvollisuutta ja määrää koskeva valitus voidaan tehdä myös valtion edun valvomiseksi. Valtion puhevaltaa käyttää silloin verohallitus, kuitenkin niin, että 81 §:n 1 momentissa, 87 §:n 3 momentissa ja 94—98 §:ssä tarkoitetuissa lääninveroviraston ratkaistavissa asioissa valtion puhevaltaa käyttää lääninverolautakunnassa oleva verotusasiamies.

100 a §.

Jos veroa ei ole suoritettu 84 §:ssä tai

Leimaveron suorittamisvelvollisuutta ja määrää koskeva valitus voidaan tehdä myös valtion edun valvomiseksi. Valtion puhevaltaa käyttää silloin verohallitus, kuitenkin niin, että 62 §:n 2 momentissa 81 §:n 1 momentissa, 87 §:n 3 momentissa ja 94—98 §:ssä tarkoitettuissa lääninveroviraston ratkaistavissa asioissa valtion puhevaltaa käyttää lääninverolautakunnassa oleva verotusasiamies.

100 a §

Jos veroa ei ole suoritettu 62 §:ssä, 84 §:ssä

Voimassa oleva laki

87 §:ssä säädetyssä ajassa, suorittamatta jääneelle verolle on maksettava veronlisäystä markka sadalta jokaiselta kalenterikuukaudelta siitä päivästä, jolloin vero olisi tullut viimeistään maksaa, maksupäivään tai jos vero on maksuunpantu, eräpäivää edeltävän kuukauden loppuun.

Ehdotus

tai 87 §:ssä säädetyssä ajassa, suorittamatta jääneelle verolle on maksettava veronlisäystä markka sadalta jokaiselta kalenterikuukaudelta siitä päivästä, jolloin vero olisi tullut viimeistään maksaa, maksupäivään tai jos vero on maksuunpantu, eräpäivää edeltävän kuukauden loppuun.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 1988.*
